

Nora DAGHIE

Avocat, SCPA „Daghie & Asociații”

Asist. univ. dr., Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați

**Rezoluțiunea
și
rezilierea contractelor**

Universul Juridic

București

-2013-

Editat de **S.C. Universul Juridic S.R.L.**

Copyright © 2013, **S.C. Universul Juridic S.R.L.**

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin
S.C. Universul Juridic S.R.L.

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul
scris al **S.C. Universul Juridic S.R.L.**

**NICIUN EXEMPLAR DIN PREZENTUL TIRAJ NU VA FI
COMERCIALIZAT DECÂT ÎNSOTIT DE SEMNĂTURA ȘI
ȘTAMPILA EDITORULUI, APLICATE PE INTERIORUL
ULTIMEI COPERTE.**

**Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
DAGHIE, NORA**

Rezoluțiunea și rezilierea contractelor / Nora Daghie. –
București : Universul Juridic, 2013
Bibliogr.
ISBN 978-606-673-100-3

347.447.82(498)

REDACȚIE: tel./fax: **021.314.93.13**
tel.: **0732.320.666**
e-mail: **redactie@universuljuridic.ro**

DEPARTAMENTUL tel.: **021.314.93.15; 0733.674.222**
DISTRIBUȚIE: fax: **021.314.93.16**
e-mail: **distributie@universuljuridic.ro**

www.universuljuridic.ro

Argument

În istoria dreptului, sancțiunile au constituit o componentă deosebit de importantă în cadrul tuturor sistemelor juridice¹. Ele reprezintă și în prezent una dintre laturile esențiale ale dreptului.

Unul dintre principiile fundamentale ale dreptului este principiul responsabilității. Prin natura, generalitatea și profunzimea lor, principiile dreptului sunt teme de reflecție în primul rând pentru filosofia dreptului. Numai după construcția lor în sfera metafizicii dreptului aceste principii pot fi transpuse în teoria generală a dreptului, pot fi consacrate normativ și aplicate în jurisprudență.

Realitatea juridică a zilelor noastre luminate de normativism, pozitivism și, mai ales, pragmatism pare să acrediteze celebrele cuvinte ale lui Newton: „Fizică, teme-te de metafizică”, ceea ce transpus în sfera juridicului înseamnă indiferență și chiar refuzul tacit sau expres manifestat al științei pozitive a dreptului, dar și al jurisprudenței față de filosofia dreptului².

Ne alăturăm acelor autori care apreciază că normele juridice trebuie să se raporteze la principiile dreptului în două sensuri: normele conțin și descriu cele mai multe dintre principii; funcționarea principiilor se realizează apoi prin aplicarea în practică a conduitei prescrise de norme³. În raport cu principiile, normele juridice au valoare explicativă, teleologică mai restrânsă, scopul

¹ Pentru o prezentare a diferitelor forme de manifestare a răspunderii pe parcursul timpului, a se vedea D. Mazilu, *Tratat de teoria generală a dreptului*, Ed. Lumina Lex, București, 2009, p. 387-389.

² M. Andreescu, *Scurte considerații despre principiile dreptului și filosofia dreptului*, în *Dreptul* nr. 12/2012, p. 170 și 171.

³ R.I. Motica, Gh. Mihai, *Teoria generală a dreptului. Curs universitar*, Ed. Alma Mater, Timișoara, 1999, p. 78.

normelor fiind să conserve valorile sociale, nu să-și explice rațiunea cauzală a existenței lor. Principiile dreptului sunt expresia valorilor promovate și apărate de drept. Putem concluziona în sensul că cele mai generale principii ale dreptului coincid cu valorile sociale promovate de drept.

Răspunderea derivă din sancțiunea pe care legiuitorul o prevede în conținutul normei, răspunderea și sancțiunea fiind două fețe ale aceluiași mecanism social.

Răspunderea și sancționarea nu sunt (și nu pot fi) în niciun caz forme de răzbunare oarbă, ci modalități de legală răsplată („după faptă și răsplată!” – spune poporul), de reparare a ordinii încălcate, de reintegrare a unui patrimoniu lezat și de apărare socială¹.

Mircea Costin definește răspunderea ca fiind un complex de drepturi și obligații conexe care, în conformitate cu legea, se nasc ca urmare a săvârșirii unei fapte ilicite și care constituie cadrul de realizare a constrângerii de stat, prin aplicarea sancțiunilor juridice².

Marea Enciclopedie Britanică și Marea Enciclopedie Franceză definesc răspunderea juridică ca fiind „o consecință a nerespectării unei obligații”, care „constă în îndatorirea de a repara prejudiciul cauzat”, iar atunci când este cazul „de a suporta sancțiunea”³.

Respectarea legalității democratice este o necesitate obiectivă a consolidării statului de drept. De aceea, în literatura de specialitate, s-a spus că dreptul devine eficient numai în măsura în care sunt respectate prevederile sale⁴.

¹ N. Popa (coord.), *Teoria generală a dreptului. Caiet de seminar*, Ed. C.H. Beck, București, 2011, p. 215.

² M. Costin, *Răspunderea juridică în dreptul R.S.R.*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1974, p. 31 și 32.

³ D. Mazilu, *op. cit.*, p. 390.

⁴ I. Santai, *Introducere în studiul dreptului*, Universitatea din Sibiu, 1996, p. 125 *apud* I. Leș, *Sancțiunile procedurale în materie civilă*, ed. a III-a, revizuită, Ed. Hamangiu, București, 2008, p. 1.

Nerespectarea comportamentului prescris de lege atrage după sine o consecință juridică, o sancțiune¹. Sancțiunea nu trebuie înțeleasă ca o pedeapsă, ci ca o consecință juridică, ce poate fi negativă, dar și stimulativă. Ea are, în acest sens, capacitatea de a „reglementa nu doar spiritul de supunere, ci și spiritul de libertate care există în oameni”².

Această idee o regăsim sugestiv și simplu, în același timp, ilustrată de marele nostru savant A. Rădulescu, într-un eseu din 1932, pe deplin actual: „Rolul așa de mare și necontestat al dreptului (...) nu poate fi îndeplinit dacă nu e siguranța necesară. Nu-i destul ca Dreptul să fie recunoscut, ci trebuie să fie prevăzut în prim rând cu anumite sancțiuni. Lipsit de acestea, Dreptul rămâne o simplă enumerare de principii pe care oamenii le respectă sau nu, după bunul lor plac. Constrângerea sub feluritele ei forme este – cum se știe – unul dintre elementele esențiale ale Dreptului și e absolut necesară pentru îndeplinirea misiunii lui. Dreptul trebuie să aibă mijloacele potrivite pentru realizarea lui; înfăptuit prea târziu sau cu mari greutate, dacă nu chiar deloc, Dreptul își pierde valoarea și încrederea ce trebuie să-o inspire”³.

Examinând evoluția răspunderii civile, precum și a altor sancțiuni de drept civil, vom observa că tot mai multe dintre ele se detașează de culpă⁴.

¹ Termenul provine din limba latină – *sanctio, sanctire*: a restitui irevocabil, dar și a da înapoi, a pronunța, a îndatora, a interzice, a răspunde, a da socoteală; măsură represivă pentru nerespectarea unei legi, pedeapsă aplicată unei persoane pentru săvârșirea unor fapte. Majoritatea autorilor utilizează termenul de „sancțiune” pentru desemnarea mijloacelor juridice la care creditorul obligației neexecutate poate apela.

² A se vedea L. Blaga, *Elanul insulei*, Ed. Dacia, Cluj, 1977, p. 174 *apud* I.I. Popa, *Substanța morală a dreptului*, Ed. Universul Juridic, București, 2009, p. 347.

³ A. Rădulescu, *Siguranța dreptului*, Ed. „Curierul Judiciar” SA, 1932, p. 39.

⁴ Spre exemplificare, dacă, în concepția doctrinei clasice, imputabilitatea, care presupune conștiința propriilor acte de conduită, era o condiție *sine qua non* a răspunderii, iată că art. 489-2 C. civ. fr., introdus printr-o lege din 1968, prevede că „cel care a cauzat o pagubă altuia aflându-se într-o stare de tulburare mintală

Într-o societate caracterizată printr-un înalt nivel de industrializare și informatizare, în tot mai multe situații, faptul generator de răspundere nu are o implicație subiectivă, prejudiciul fiind produs în absența culpei persoanei responsabile. Imputabilitatea comportamentului prejudiciabil a devenit tot mai greu de dovedit, ceea ce ar reprezenta un motiv serios de îngrijorare pentru victima faptei ilicite aflată în imposibilitatea de a obține angajarea obligației de despăgubire din partea persoanei responsabile.

În acest context, s-a afirmat ideea potrivit căreia o sancțiune aplicată făptuitorului culpabil nu mai prezintă relevanță în fața sarcinii despăgubirii victimei prin repunerea ei în situația anterioară. Treptat, rolul educativ-preventiv al răspunderii a devenit tot mai puțin important, nesemnificativ, deoarece s-a considerat că trebuie acordată atenție, cu prioritate, reparării prejudiciului.

Norma juridică a fost continuu adaptată realităților sociale, ca o pârghie importantă a progresului economic și social al întregii societăți. Dezvoltarea economică și tehnologică a societății umane a influențat hotărâtor noua orientare doctrinară și jurisprudențială, independentă de culpabilitatea persoanei responsabile, orientată către victimă, pentru sprijinirea intereselor ei în repararea prejudiciului. Procesul de inflație a prejudiciilor reparabile este astăzi o realitate palpabilă, iar investigația privind decelarea intenției făptuitorului tot mai inutilă, imperativul reparației fiind impus de caracterul injust al prejudiciului suferit

nu este mai puțin obligat la reparare”. Noul nostru Cod civil prevede la art. 1368 obligația subsidiară de indemnizare a victimei, într-un quantum echitabil, impusă autorului care, fiind lipsit de discernământ, a cauzat un prejudiciu altuia, cu condiția de a nu putea fi angajată răspunderea persoanei care avea îndatorirea de a-l supraveghea. Fiind pus să aleagă între interesul victimei inocente și cel al persoanei lipsite de discernământ, echitatea impune ca interesele victimei să fie protejate cu precădere. A se vedea S. Neculaescu, *Abuzul de drept – sancțiune sau remediul?*, în M. Uliescu (coord.), *Noul Cod civil. Studii și comentarii*, vol. I, Ed. Universul Juridic, București, 2012, p. 118 și 119.

de victimă¹. De altfel, tot mai multe dintre sancțiunile civile, unele reglementate expres în Noul Cod civil: reducerea prestațiilor în caz de leziune în contracte, adaptarea contractului în caz de impreviziune sau eroare esențială, reducerea clauzei penale, sancționarea clauzelor abuzive, sunt soluții noi, menite să apere, în primul rând, interesele victimei, măsura reparației dând-o, în primul rând, întinderea prejudiciului suferit, și nu gradul de vinovăție al titularului dreptului sau interesul exacerb, acesta din urmă putând-o cel mult doar influența.

Chiar în fața acestor realități juridice, culpa civilă nu poate și nu trebuie înlăturată din structura răspunderii și implicit a rezoluțiunii/rezilierii (privită ca formă a răspunderii civile contractuale), fiind indisolubil legată de angajarea obligației de reparare a prejudiciului, o culpă detașată de ansamblul proceselor psihice, dar în strânsă legătură cu fapta care a avut drept consecință prejudicierea victimei, o veritabilă culpă obiectivă².

Deși, sub influența codificărilor moderne, Noul Cod civil a renunțat, de principiu, la criteriul imputabilității ori al neexecutării culpabile a contractului, optând pentru sintagma neexecutare „fără justificare” a obligației [art. 1516 alin. (2) NCC], aceasta n-ar putea fi altfel interpretată decât prin invocarea comportamentului debitorului, adică a vinei sale³.

¹ „Mai trebuie observat că niciuna dintre părți nu pune în discuție vinovăția pârâtului M.M.D. cu privire la producerea accidentului de circulație care a condus la avariarea autoturismului reclamanților. (...) Aceste texte stabilesc care sunt raporturile dintre asigurat, asigurator și terțul păgubit, în ipoteza producerii riscului asigurat, respectiv faptul că despăgubirile sunt plătite de către asigurator și nu de către persoana vinovată de producerea accidentului auto, obligația de despăgubire revenind asiguratorului chiar și în ipoteza în care cel care conducea autoturismul, vinovat de producerea accidentului, este o altă persoană decât cel care a încheiat contractul de asigurare” – Judecătoria Galați, S. civ., sent. civ. nr. 7138 din 27 iunie 2011, nepublicată.

² În acest sens, a se vedea L.R. Boilă, *Răspunderea civilă delictuală subiectivă*, ed. a II-a, Ed. C.H. Beck, București, 2009, p. 426.

³ P. Vasilescu, *Drept civil. Obligații*, Ed. Hamangiu, București, 2012, p. 511. „Deși nu a abandonat teoria potrivit căreia rezoluțiunea are ca temei neexecutarea din culpă a obligației sale de către una dintre părțile contractante,

Pornind de la considerentul că „ideologia care stătea în spatele ideii de sancțiune nu se mai regăsește în noua reglementare”, mai exact „conținutul moral pe care îl implică sancțiunea în drept, moștenire din dreptul canonic medieval și pandant absolut al principiului *pacta sunt servanda*”, o parte dintre doctrinarii zilelor noastre, în minoritate deocamdată, apreciază că termenul de „sancțiune” trebuie abandonat și înlocuit cu acela de „remediu”, în acord cu tendința europeană și internațională de codificare¹.

Noul Cod civil a prevăzut că în cazul desființării contractului pentru imposibilitate fortuită de executare temporară a obligației se vor aplica regulile de la rezoluțiune [art. 1557 alin. (2)] – Ș. Scurtu, Notă la sentința arbitrală nr. 145 din 17 iunie 2011, pronunțată în dosarul nr. 417/2010 al Curții de Arbitraj Comercial Internațional de pe lângă Camera de Comerț și Industrie a României, în PR nr. 11/2012, p. 120; „Rezoluțiunea fiind o sancțiune, aplicarea ei impune ca neexecutarea obligației să constituie o faptă culpabilă a debitorului” – St.D. Cârpenaru, *Tratat de drept comercial român conform noului Cod civil*, Ed. Universul Juridic, București, 2012, p. 436; „sintagma «fără justificare» condiționează activarea, în favoarea creditorului, a drepturilor menționate în art. 1516 NCC, în măsura în care debitorul nu dovedește existența unor cauze exoneratoare, cum sunt forța majoră, cazul fortuit, excepția de neexecutare ori fapta creditorului; rezultă, implicit, ideea de culpă, care sub aspect probatoriu este guvernată de dispozițiile art. 1548 NCC” – C. Zamșa, în lucrarea colectivă *Noul Cod civil. Comentariu pe articole*, Fl.A. Baiaș, E. Chelaru, R. Constantinovici, I. Macovei (coord.), Ed. C.H. Beck, București, 2012, p. 1648 și 1649.

¹ L. Pop, I.-F. Popa, S.I. Vidu, *Tratat elementar de drept civil. Obligațiile*, Ed. Universul Juridic, București, 2012, p. 254-255; L. Pop, *Solidarism contractual și Noul Cod civil*, în RRDA nr. 9/2012, p. 31. Dintre autorii conservatori, care au continuat să califice rezoluțiunea ca fiind sancțiunea ce constă în desființarea retroactivă a unui contract sinalagmatic cu executare *uno actu*, în cazul neexecutării culpabile a obligațiilor de către una dintre părți, amintim: G. Boroș, L. Stănculescu, *Instituții de drept civil în reglementarea noului Cod civil*, Ed. Hamangiu, București, 2012, p. 207; P. Trușcă, A.M. Trușcă, *Drept civil. Partea generală*, Ed. Universul Juridic, București, 2012, p. 245; G. Boroș, C.A. Anghelescu, *Curs de drept civil. Partea generală*, ed. a II-a revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2012, p. 238; E.J. Prediger, *Introducere în studiul dreptului civil*, Ed. Hamangiu, București, 2011, p. 183; T. Bodoașcă, S. Nour, I.A. Cionca, *Drept civil. Partea generală*, Ed. Universul Juridic, București, 2012, p. 186; G.C. Frențiu, *Principalele instituții ale dreptului civil român*, Ed. Universul Juridic, București, 2012, p. 106; D. Ciochină, *Drept civil. Introducere în dreptul civil*,

Cu toate acestea, termenul de „sanctiune” a fost folosit de legiuitorul însuși pentru calificarea rezoluțiunii, ca opțiune pentru vânzător, în situația în care cumpărătorul nu a plătit prețul. Astfel, textul art. 1724 NCC, cu denumirea marginală „sanctiunea neplății prețului”, constituie o aplicație în plan particular a regulii din materia obligațiilor cuprinsă în art. 1516 NCC, potrivit căreia dacă debitorul nu își execută obligația și se află în întârziere, creditorul poate, la alegere și fără a pierde dreptul la daune-interese:

a) să ceară sau, după caz, să treacă la executarea silită a obligației;

b) să obțină, dacă obligația este contractuală, rezoluțiunea sau rezilierea contractului ori, după caz, reducerea propriei obligații convenite;

c) să folosească, atunci când este cazul, orice alt mijloc prevăzut de lege pentru realizarea dreptului său.

În cazul contractului de vânzare, când cumpărătorul nu a plătit, potrivit art. 1724 NCC, vânzătorul are a alege să obțină fie executarea silită a obligației de plată, fie rezoluțiunea vânzării, în ambele situații cu daune-interese.

În fine, sanctiune sau remediu, reținem că în caz de neplată la scadență, deși este îndreptățit să ceară executarea silită a obligației neîndeplinite, creditorul ar putea să aleagă rezoluțiunea contractului – o tehnică originală de nimicire a contractului¹, la care să adauge angajarea răspunderii debitorului rău-platnic [art. 1549 alin. (1) NCC].

Nereglementată la nivel general în legislația noastră civilă, până la intrarea în vigoare a Noului Cod civil, rezoluțiunea contractelor, cuprinsă în art. 1549-1554 NCC răspunde unei nevoi firești a vieții noastre juridice, oferind un răspuns coerent nevoii creditorului frustrat de încălcarea unor obligații contractuale de

Ed. Universul Juridic, București, 2012, p. 189; T. Prescure, R. Matefi, *Drept civil. Partea generală. Persoanele*, Ed. Hamangiu, București, 2012, p. 204.

¹ T. Genicon, *La résolution du contrat pour inexécution*, LGDJ, 2007, p. 11.

a dispune de un set complet de remedii juridice pentru a șterge consecințele negative ale conduitei debitorului său¹.

Spre deosebire de alte remedii juridice puse de Noul Cod civil la dispoziția creditorului, precum executarea silită în natură a obligației sau plata de daune-interese, care au în principal funcția de a repune creditorul într-o situație identică ori cel puțin similară celei în care s-ar fi aflat dacă debitorul și-ar fi executat obligația, rezoluțiunea „are în vedere un obiectiv distinct, cu veritabil caracter chirurgical, anume extirparea din viața juridică a unui contract virusat în mod esențial prin neexecutare, precum și suprimarea juridică a obligațiilor care rezultă din acesta”².

Am considerat oportună o abordare a reglementării acestei instituții în Noul Cod civil în paralel cu dispozițiile cuprinse în vechiul Cod civil (abrogat în anul 2011) întrucât legiuitorul a stabilit, pentru actul juridic, ca regulă, aplicarea legii în vigoare la data încheierii actului juridic nu numai în privința condițiilor de validitate, ci și pentru alte aspecte ce privesc încheierea actului juridic, pentru alte cauze de ineficacitate, pentru regulile de interpretare a actului, pentru efectele actului juridic, pentru executarea obligațiilor asumate de părți, pentru încetarea actului juridic.

Această regulă se desprinde atât din dispozițiile art. 6 alin. (2) și (3) NCC (redate în art. 3 și art. 4 din Legea nr. 71/2011), cât și din art. 102 alin. (1) din Legea nr. 71/2011, potrivit căruia „contractul este supus dispozițiilor legii în vigoare la data când a fost încheiat în tot ceea ce privește încheierea, interpretarea, efectele, executarea și încetarea sa”.

Așadar, în lipsa unor derogări exprese în Legea nr. 71/2011, chiar dacă împrejurarea ce a condus la rezoluțiunea actului a survenit sub imperiul noii reglementări, aceasta rămâne guvernată de legea în vigoare în momentul încheierii actului. De exemplu, art. 2251 alin. (2) NCC, care recunoaște credentierului

¹ C. Popa, A. Lisievici, *Rezoluțiunea în Noul Cod civil (I)*, în RRDA nr. 8/2012, p. 35 și 36.

² *Ibidem*, p. 36.